

SISZÁNTÚL

ELŐFIZETÉSI ÁRAK

A kiadóhivatalban átvéve:
Égész évre ..... 16 kor.
Negyedévre ..... 4 "
Helyben házhoz hordva:
Égész évre ..... 20 kor.
Negyedévre ..... 5 "
Vidékre postán szállítva:
Égész évre ..... 24 kor.
Negyedévre ..... 6 "
Egyes szám ára 8 fillér.

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, ahétfő és
ünnepek utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Szilágyi Dezső-u. 3.

A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők.

XVIII. évfolyam 295. szám. Nagy-Várad. Szombat, 1912. december 28.

Isten embere, a haza embere, az egyház embere.

— Fetsér püspök emlékezésére Zichy Nándor felett. —

Méltóságos és főtiszt. Püspök úr!

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Néhai gróf Zichy Nándor, kinek por-
hüvelyét holnap lesz egy éve, hogy koronás
királyával élén egész magyar nemzetünk
osztatlan elismerése s különösen az egész
magyar katolikus mélységes gyásza ki-
sérte adonyi sírjába, azok között tartozik,
kikről elmondhatjuk amit az irás Mózesről
hirdet: „*emlékezete áldásban legyen*“
(Ecl. 45. l.) s akiről szól az Ecclesiasticus:
„*Testeik békességben temetettek el és
nevük él nemzedékről nemzedékre.*“ (II. o.
44. 4.)

Ennek az életnek nyilvánulása a mai
emlékünnepe is melylyel a nagyváradai Katho-
likus Kör annak a szent intelemnek is hó-
dolni kíván:

„*Dicsérjük a dicső férfiakat és atyáinkat
is nemzedékeikben.*“ (4. o. 44. 1.)

Néh. Zichi és Vásonkeői id. gróf Zichy
Nándorról emlékezve, úgy is kezdhettém a
classikus költővel:

Ar ma virum quecano, „*férfiat éne-
keltek és fegyvereket, erkölcsi, szellemi fegy-
vereket, melyeket egy igaz, tiszta férfi,
integer vir s c clerisque purus, egy egész em-
ber forgatott egy egész hosszú életen át az
igazságért és szabadságért, az Istenért, a
királyt is fogalmába záró magyar hazáért és
az egyházzért; fegyvereket, melyeken soha nem
esett szennyfolt, melyeknek nemes, tiszta
pengéjét még legádázabb ellenei sem tagad-
hatták.*“

Egész emberről szólok. És ki az egész
ember? Mi teszi az embert egészszé, itt tö-
kéletessé s amott boldoggá?

Röviden és velősen megmondja a prédi-
kátorok könyve:

„*Az Istent féljed és tartsd meg az
ő parancsait, mert az az egész ember.*“
(Vraed. 12. 1.)

Azért méltán bucsuzott ettől az egész
embertől bűbajos ajku főpásztor az adonyi
ír szájánál:

„*Mikor eltemetünk szemfedőül lélekben
rád akarnók borítani a keresztes hadak zász-*

laját, amikor koporsóhoz ércet keresünk az
egyház szabadságát megvívó kardokat akar-
nók összetörni, mikor sírdombot hantolunk
föl kedves adonyi földedből, azt imádkozó
híveid térdeivel tiporjuk le és sírkövedre
írjuk a szót, mely egyedül méltó hozzád:
„*Homo Dei—homo patriae—homo ecclesiae.*“

Isten embere, a haza embere, az egyház
embere.

Ez már ott ragyog sírkeresztjén az
adonyi temetőben gróf Zichy Nándornak,
kinek nagy élete nagy tanulságait emlegetve,
előrebocsátva: ahhoz a szép sírfelirathoz
vezetjük azokat vissza mai emlékezésünkben.

I.

Ne várja tőlem senki nagy halottunk
rendszeres életrajzát; habár az ily életrajzok-
nak mondhatatlan becsük van az ember
épülésére: kicsinyek, nagyok, fiatalok, öregek
okulására s emelődésére.

Már hirdetve is van. Csak napok kellene-
k s megajándékozva ezzel a magyar közönséget
jegrégibb s leghatalmasabb kath. irodalmi inté-
zetünk a Sz. István-társulat, amelynek nemcsak
haláláig elnöke volt, hanem 22 éves elnöksége
alatt újjászervezője, második megalapítója,
megteremtője méltó otthonának, oroszán-
részesége nagy fellendülésének: tudományos
és irodalmi osztályával, mindhaláláig az ő
személyes elnöklése alatt dolgozó két, nyomdai
és könyvkiadói részvénytársaságának első-
rangú könyv- és képkereskedésével.

A magyar katolikusok legifjabb és leg-
népesebb szervezetének, a Katholikus Népszo-
vetségnek — melyet a tömegek küzdel-
mének korában a kölesönös oltalom szüksége
érlelt meg, — ennek a nagy intézménynek,
mely saját vallomása szerint végső sorban
szintén nagyhalottunk eszméjére és tevé-
kenységére vezethető vissza, — a mult hóban
vott közgyűlésén a Kath. Népszövetségi elnök
emlékezéséből panaszhang vágott ki, hogy

„*Majdnem egy év, alatt a magyar katho-
licismus mély bánatának méltó és impozáns
kifejezést nem adott.*“

Sietek megjegyezni, hogy a mi Kath.
Körünket nem érinti e panaszhang s nincs
ennek semmi része ezen emlékünnepe rende-

zésében, mert ez mostanra, a gyászos évfor-
dulóra már kora tavaszkor el volt határozva.
Sőt azt is hozzá teszem, hogy én költői
auxesist, nagyitást alkalmazó szónok fogásnak
tartom a panasz hang vádolását, melyhez
újabb gondolatokat lehetett fűzni, mert elte-
kintve attól, hogy nem volt még nagy embere-
ink, kinek életében koronás királyunk Ő Fel-
ségén kívül olyan nagyszerű 80 éves jubileuma
lett volna, mint a boldogult: egyetemesebb
s mélységesebb gyász szövétneke sem gyu-
ladt ki magyar katolikus vezérférfiu ravata-
lánál, mint azénál, kinek halhatatlan lelke a
mult év szent estéjén akkor jelent meg a
századok királyának ítélőszéke előtt, hogy
elvegye tetteinek jutalmát, amikor a várva-
várt tündöklő napkeleti csillag megjelent az
égen, jelezve az igazság, az üdvösség napja
felderültét földre, amikor sz. Leo szerint
„*nincs helye a szomorúságnak, mert szüle-
tésnapja van az életnek.*“

Mintha csak az Ég a karácsonyi szent
hangulattal is enyhíteni kívánta volna a
a hazán keresztül nyíllalott röpkesző fakasz-
totta nagy fájdalmat; mert mióta a kará-
csenykor született megváltó keresztfáján
függő gyümölcs túlaradóan helyre hozta a
paradicsomi fa tiltott gyümölcseinek élvezet-
téből született fájdalmat és kárt: a hitvallók
elhunyta napját is születésnapnak nevezi
Krisztus anyaszentegyháza. Jól emlékszem a
Szent István társulatot ami Fogarasy Mihály-
unkkal alapító s a 48-as Károlyi huszárok
felállítója, gróf Károlyi István, az utolsó
tényleges országbíró Majláth György, a
szentéletű gróf Cziráky János, báró Sennyey
Pál az első antonomiai congressus világi
elnöke Katholikus vezérférfiak halálára.

Tudok részben személyes tapasztalás,
közvetlen benyomásom alapján is némi ösz-
szehasonlítást tenni. Van tudomásom, hogy
csak ezeket említsem, a legnagyobb magyar
gróf Széchényi István, a haza bölcsé halála-
kor Deák Ferenczi, id. gróf Andrássy Gyula,
kit miniszterelnökké kineveztetésekor Magyar-
országnak Isten kegyelméből adott providen-
tialis államférfiúnak nevezett a haza bölcsé,
a legideálisab szabadsághős II. Rákóczy Fe-

rencz Magyarországi temetések, Kossuth Lajos Baross, Gábor és Tisza Kálmán elhunytá nyomában kelt gyász megnyilatkozásairól is. És még ezek tudata mellett is, gróf Zichy Nándor megsiratásánál, meggyászolásánál is átsuhan leltemen Arany János érzelme:

„Nép, mely dicsőt magasztost így magasztal, van élni abban hit, jog és erő.“ Különösen, ha azt is figyelembe veszem, hogy felsorolt jeleseink egyik-másikának világtörténeti jelentősége nyilvánvalóbb s hogy a kormányhatalom kezelőinek még sirjánál is kirezeg a kormányhatalom fénye.

Télviz idején egyházilag a lehető legfényesebb temetésekor, a mostani hercegprimással élén a püspöki kar nagyrésze, a főrangú rokonság és világ, a hatóságok, a káptalanok s mondhatni az összes kath. intézmények képviselői s a hivek serege álltak körül a sirt, melynek szájánál Prohászka püspök ihletett ajka nyitja meg az emlékbeszédek sorát, folytatja ugyan ott az általa alapított néppárt szónoka s harmadnapra a Sz. István Társulat budapesti gyászünnepején, amikor először lett elhatározva: Emléket Zichy Nándornak! dicsőítik nagyságát s érdemeit annak, ki nagy volt, mert az eszme embere volt. S ugyan enapon csatlakozik az emlék eszméjéhez a Pázmány-egyesület, gyászolván Zichy Nándorban nemesak a kath. sajtó nagy munkását és mecenását, ki először állította a rotációs gépet a kath. sajtó szolgálatába, katolikus heti és napilapot alapított, lelkesedésből izzó vezércikkében s egyéb értékes dolgozatokban személyesen és buzgón forgatja avatott tollát, a katolikus sajtóra áldozta vagyonának tekintélyes részét, hanem aki az igazi katolikus magyar eszményének megtestesülése. A rövidesen végleg megalkult Zichy-emlékbizottság élére Csernoch érsek áll, kinek a halhatatlan érdemeiket méltató beszédével indul meg a munka, a gyűjtés, melynek eredménye egy év alatt az új hercegprimás legújabb 100.000 koronás adományával 215.000 koronán felül jár. Bár ennek még nőnie kell; közadakozásból egy év alatt ennyi is mond valamit. Hisz legalább nálunk még a Deák-emléket sem hagyta a törvényhozás egészen a közadakozásra, gróf Andrássy emléksobrát meg éppenséggel egészen az állam terhére váltotta az ezredévi emlékművekkel egyetemben, hol tudtommal csak felejtethetlen Erzsébet királynénk emléksobrára történt közadakozás szárnyalt tul eddig minden várakozást s ahol pl. a 60000 koronába került budapesti Petőfi-szobor költséget a főváros pótló újabb adományával tudták csak kifizetni, de a leleplezéskor 10,000 korona értékű feliratos koszoru gamma gyűlt a szobor tövébe, mely jellemző kortünetre annak idején anagy szabadkőműves de szellemes öreg Pulszky irt megérdemelt bírálatot.

Folytathatnám a kegyeletes hála lervásának sorozatát az országos katolikus intézmények mondhatni valamennyienél és

hisz mondhatni mindeniknek vagy alapításában vagy vezetésében része volt.

Hogy egy párat mégis névszerint említsek: szólhatnék kegyeletéről a Sz. László-társulatnak, melynek holtig világi elnöke volt s mely a keleten s külföldön élő katolikus magyaroknak sz. hitőkben s magyarságukban megtartását gondolja s Krisztus Jézus kifosztott földi helytartójának segítségével hordja szíven s amely magyar társulat még mindig sokkal nagyobb pártolást érdemelne tőlünk. Szólhatnék kegyeletéről a Mária-congregatióknak, nevezetesen az Urak Mária-congregatiójának, a keresztény restauráció, megújulás munkálásában oly nagyra hivatott szervezetnek, melynek múlt havi nagygyűlésén, a Congregatiói Otthon felavatásakor is hallhattuk, hogy ebben az áldott nagy müben is legfőbb része volt a boldogultnak.

Annak a két egyletnek kegyeletéről pedig, melyek a keresztény jótékonyági intézmények közül mintha legjobban szívéhez nőttek volna, éppenséggel nem hallgathatok.

Értem a vezetése alatt nagyot lendült Szent Vincze-egyletet, a házi szegényápolásnak ezt a szűkölködőre s alamizsnálkodóra egyaránt áldott alakját, melyet a szegényügy nagy apostolának Pauli Szent Vincének szelleme vezet és a régiszi Sz. Ferenc egyesületet, melynek egyik alapítója és sokáig elnöke volt s amely a szegény házasulandók ezreit és ezreit gyámolította s gyámolítja, hogy családi életüket szentségi alapra helyezték, megszüntetvén, vagy megelőzvé a vadházasságok s nem szentségi házasságok nagy sokaságát.

E felsorolást sem vitatkozási viszketegből, hanem főleg azért tettem, mert ezek megvilágítják a kidőlt oszlop sokoldalú fáradhatatlan, áldott tevékenységét. Különben is nem arra fektetek fősúlyt a vádoló panaszhang visszhangoztatásában, amit a nagyon sajnós borus külpolitikai helyzet dacára sem enyhülő politikai pártharcok forró légkörében hozzá lehet fűzni, hanem arra, hogy hadd szóljon csak a feddés is s ezért még dicsérem is, ha azt mozdítja elő, hogy gróf Zichy Nándor halhatatlan érdemeit minél nagyszerűbben örökítse meg különösen a katolikus magyarok nagy hála kötelezettsége, hogy minél többen és minél többet emlékezzünk róla, kinek hábar kétségkívül ez volt erősebb oldala, nem merült ki közéleti tevékenysége a katolikus közügyek körül, melyek közül legalább még a két autonómiai congressuson való irányító szereplését s a vallás és tnpulási alapekat ellenőrző bizottságban lelkiismeretes működését meg kell említenem s hogy egyoldalú ne legyek magam, egyéb közéleti tevékenységétől futólag megemlítem hogy a nagytehetségű s készségű bölcsész, jogász, közigazdász és politikus hosszú életében volt alispán, helytartótanácsi alelnök, főispán, nem egy eikluson országgyűlési képviselő, a Nádor-csatorna alapítója, az or-

szágos magyar gazdasági egyletnek már pályája elején osztályalelnöke, igazgatósági tagja a magyar földhitelintézetnek s elnöke a magyar általános hitelbanknak az ország bankjának. Önfeláldozó működést fejtett ki a magyar alkotmány visszaállítása s a kiegyezés nagy művének létrehozása érdekében, melyet a haza bölese is nagyrabecsült s nagyértékű munkát végzett hazánk közlekedési, földművelés, iparés kereskedelemi fejlődésének előmozdításán s a főrendiháznak, amikor itt gyakorolta törvényhozói jogát egyik leglelkesebb s legtekintélyesebb vezéralakja volt különösen az első egyházpolitikai harez kezdetétől mindhaláláig.

II.

És ezen óriási közéleti tevékenységnek minden téren épp úgy, mint magán egyéni és családi életének minden vonatkozásában és minden órájában mint homo Dei, homo patriae, homo Ecclesiae áll követendő, vonzó példaképpül előttünk.

A homo Dei, az Isten féltő igaz ember, ki hitből él már kora ifjúságában élénk tudatára ébredt annak s növekvésével kiszakíthatatlan erős gyökeret vert benne a szilárd meggyőződés, hogy kiváló szellemi képességei, testi ereje, egészsége, magas származásának s nagy vagyonának előnyei mind Istentől nyert girák, talentumok, melyekkel fokozott köteleességek járnak, melyeket gyümölcsöztetni kell Isten dicsőségére, saját és övéi s embertársai üdvére, királya, magyar hazája, egyháza dicsőségére s javára, fényes nemzetsége dicsőre, hogy egykor úgy adhasson számot sáfárságáról, hogy halhassa azt a jutalmazó elismerést a mennyei királyi ember ajkairól amit a hitvallók ünnepi ájtatosságában emleget az egyház: Örvendj jó és hiv szolgál, mivel a kevésben hív voltál, sokat bizok reád, menjbe urad örömébe.“

Abban a korban, amikor a munkátlanság csak az élet, van életem mert henyélek, „elvé“ kellett korbácsolni, a költőnek is, a durgazdag főrangú ifju lankadatlan buzgalommal nemesak imádkozott hanem tanult, utazott, hogy tanuljon, tapasztaljon és dolgozott s ez mindvégig életelve maradt; ennek köszönhette nagy jártasságát, ugy az isteni, mint a világi tudományokban. És ha kutatjuk, miből meritette ehhez a csodálatos erőt, olyan élet körülmények között, hol a bőségben az élvezetek minden szíréjének csábjait meghallhatta: eleven hitéletében, congreganista lelkületében találják föl a forrást. Imádkozott, elmékedett, öntagadásokat gyakorolt, alamizsnálkodott, gyakran gyónt, lehetőleg naponta hallgatott sz.-misét s járult az Ur asztalához, táplálván lelkét az örökélet kenyérével. A költő fejedelem Jókai is tanunk, aki megírta róla, hogy amidőn a magyar alkotmány érdekében az összbirodalmi alkotmány lehetlenségét kimutatva támadó cikkéért, a melyet Jókai a Honban 1863. februárban kiadntt, közesend háborítás címén a katonai

MÉLYEN LESZÁLLITOTT ÁRAK
NAGYON OLC SÓ UJÉVI VÁSÁR

Telefonsz.: 788.

Telefonsz.: 788.

BOROS J.

ékszer, óra és látszer áruházában

== RÁKÓCZI-ut. ==

törvényszék egy évi börtönnel és grófi kamarási méltósága elvesztésével sújtotta, amely két rangját 1865-ben nyerte vissza öfelsége kegyelméből, a nemességétől szintén megfosztott Jókaival együtt szenvedett fogságban csak egy engedményt kért Jókai s a derék térparanesnok ámulatára, hogy minden reggel elmehessen misére. Megígértem ezt úgy mond — „anyámnak.“ Ugyancsak Jókai arról is tanuságot tesz gróf Zichy Nándor példájában, hogy az igazi katolikus szellem nem a jót bomlasztó erő a hazafiak között. Az ultramontan leggazdagabb paraszt, — így Deák nevezte keserű humorával. Ne bánd öcsém, hogy nem vagy több gróf, te vagy Magyarországon a leggazdagabb paraszt — együtt ült mint bűntárs a házért a protestáns Jókaival, akinek lapja 1000 pengő s birságát is ő fizette ki s volt idő, hogy a lap költségeit is ő fizette, pedig nagy elvi különbségek voltak köztük, egyik konzervatív, másik liberális, de a hazaszeretében egyesültek. Azért írta róla azt is Jókai, midőn az egyházpolitikai harcok idején egyszer hazafiságát is megmerészelte támadni, a fegyverekben nem válogató valamely ellenfele; Zichy Nándor gróf ezelőtt 33 évvel is az volt, ami most: hazafi, de ultramontan, aki a börtöntől nem fél, de a pokoltól igen; aki szereti a hazát, de a *menyországot* jobban. amihez csak azt szem hozzá, hogy a katolikusok menyországserete megköveteli a hazaszeretetet s megóv a haza téves fogalmától, nehogy nagymegtévelyedésből egy uralkodó, kormány, vagy párt egyedül önmagát tartsa a hazának.

Itt a homo patriae, a hazáért minden áldozatra kész hazafi képe domborodik ki legszembeszökőbben, habár e jellemvonása úgy össze van forrva a másik kettővel, hogy szétválaszthatatlan egységbe olvadt benne össze. Egy lelkében istenessége alapja s tökélesítője magyar hazafias s katolikus egyházas érzületének. Az egyházemberévé a Szent Péterre, mint kösziklára alapított katolikus anyaszentegyházhoz való tántoríthatatlan öntudatos hűsége avatta. Tudja mi az egyház és átérti és átérzi a könyörülő Isten halhatatlan művének jelentőségét, önmagára, felebarátaira s hazájára egyaránt. Az eszmék tömkelegében, a modern-távedések árjában ez volt biztos iránytűje mindenha, különösen az egyházpolitikai harcok s autonomiai küzdelmek idején. Habár valószínűs hittudósi készültséggel bírt vallása s egyháza ismeretében: a magyar Windhornnak szeme mindig sz. Péter cathedrájára volt szegezve, de püspökeivel is mindig összhangzatosan kívánt eljárni vallási kérdésekben.

A világegyház s ennek magyar része minden öröme s bánata átrezgett hű szíven és tevékenységre, tettekre sarkalta. Örömnünkben s bánatunkban jött osztolni, ismételtén Sz. László városába is és én is boldognak érzem magam, hogy egyik alka-

lommal az én szerény házam szállóvendégeül tisztelhettem. S akkor minket nagyon meghatott igénytelen alázatossága az első katolikus vezérferfiúnak, ki nem kereste az első helyeket.

A tanító egyház tagjaival való érintkezésében, mintha szüntelenül füleiben csegett volna az apostol szava: „Ugy tekintsem minket az ember, mint Krisztus szolgáit és az Isten titkainak sáfárait.“ (Cor. I. 4. 1.) A legesekélyebb apostol utóddal szemben is úgy viselkedett, mint Krisztus ministereivel. Ennek tulajdonitom, hogy még az én csekélységemnek is megkellett engednem neki püspöki gyűrűm megcsókolását.

Hisz apostoli tisztemtől eltekintve mi voltam és vagyok én az érdemkoszorus öszvezérhez, a nagynevű magyar mágnáshoz, az ország egyik legfőbb zászlós urához, tárnokmesteréhez, öfelsége titkos tanácsos, aranygyapjas vitézéhez, a pápai Szűz Mária rend aransarkantus lovagjához, akit egyszer nyilvános fogadtatáson ezrek és ezrek előtt ölelt a nagy XIII. Leó pápa magához; ahhoz, akire szinte vallásos tisztelettel tekintettem s gondolok különösen azóta, hogy hallottam az egyházpolitikai nagy harcoknak mondhatni előestéjén Budapesten tartott kath. nagygyűlésen, mely a katolikus öntudat felkellésében, ápolásában s megerősítésében korszakos hatású intézmény is jórészt neki köszöni keletkezését — beszélni a legméltóságosabb oltári szentségről Ismerem e beszéd történetét is. Ami súlyos influenzától meglepett Schlauch bibornok püspökünk helyett beszélt. Beszélt az istenes magyar katolikus megtestesülése az ő sajátos mesterkéletlen közvetlenségének s egyszerűségeinek fenségével s egy ihletett próféta hatásával bilincselte le mindnyájunkat s ragadta magával a tenger sokaságot.

*

Hallottam, olvastam véleményeket, hogy e tüneményes nagy ember eszményi magaslatával nem állanak arányban külső sikerei. Lehet, hogy van benne valami. Annyi azonban bizonyos, hogy ő minden téren megtette, ami tőle tellett. S az köztudomásu, hogy a vagyont különben megbeesülő kiváló pénzügyi s közgazdasági tekintély saját maga auyagilag nem hogy gazdagodott volna, de sőt nagyon csökkent. És ez nagyon érthető, mert a szeretet mértéke az áldozat és az Isten, haza és egyház összeforrt nagy szeretete nagy áldozatokat kívánt. Leginkább azonban a nem megfelelő külső sikert politikai pártjára vonatkoztatják, melyet öreg korában óriási fáradsággal s áldozattal azért teremtett, hogy ott, hol a nemzet legéletbevágóbb kérdései felett döntenek, legyen csapat, melyet a pártfegyelem békői ne akadályozhassanak a magyar keresztény királyságát megalapító s egy ezred éven át fentartó keresztény világnézet védelmében midőn ez ellen az új pogány világnézet élethalálharcot indított.

A külső sikerek igazságos bírálatánál

azonban nemcsak az elért jókat, hanem a megakadályozott s meggyöngített roszakat is mérlegelni kell; és a politikai néppárt megalapítójának hervadhatatlan nagy érdeme lenne még abban is ha valaha azért szünnék meg külön politikai pártja, mert az okok, amikért azt annak idején megteremtette már nem indolnák tovább annak szükségességét, vagy célszerűségét.

Különben még ha valaki politikai érdemeinek nagyságát vitathatná is hiszen politikai téren legkönnyebben megy a vitatkozás s legnehezebb az egyetértés: egész élete nagy hatások, alkotások és gyarapítások, szakadatlan láncolata annyira, hogy érdemeinek természetfölötti értéken felül s ez a fő — az irás szerint minden dicsőség belülről való levén — kimagasló történeti nagyságát, amielen tárgyilagos léleknek tisztelettel el kell ismernie és hogyha valamelyik alkotásán az idők folyamán hanyatlási tünet jelentkezik: róla is el lehet mondani amit a híres Radezky tábornagról mondanak; Zichy Nándor gróf nem hibázot, hanem csak hiányzik s ebben áll a mi mérhetetlen vesztségünk nagysága. Nagy vesztségünk érzetét azonban tulszárnyalja mélységes hálánk érzete a jó Isten iránt, hogy vele bennünket oly hosszú időn keresztül megajándékozott s hogy az óta is, hogy hívó reménységünk szerint igen nagy jutalmát élvezzi a boldog örökké valóságban: a földön is időtlen időnkig nagy kincsünk marad, mert reá alkalmashatjuk a költő gyönyörű igazságát:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázzván, ami benne földi;
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye
Amint időben térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Ohajt, remél, hisz és imádkozik.“

Lukács és Kristóffy. Karácsonykor *Kristóffy* József közzé tette, hogy az ő egyenlőjét, általánosát és titkosát *Lukács* László is ismerte és helyeselte, megírta a tulajdon választójogi tervezetének fejlődését, memorandumba foglalását, a memorandumnak a felség kezéhez juttatását. Majd ezt írja:

Azt is később tudtam meg, hogy a döntésben egy harmadik ferfiúnak is része volt: *Lukács* Lászlónak. Akkoriban családjával Ischlben nyaralt s a memorandum utolsó pillanatban véleményezés végett neki lett kiadva, *Lukács* helyeselte és hozzájárult. Így lett az ő szava a harmadik a döntésben.

A félhivatalos „*Magyar Nemzet*“ ezzel szemben a következőket jelenti ki:

Lukács László miniszterelnök a *Kristóffy*-féle memorandumot nem látta. Az neki véleményezés végett ki nem adatott, sem Ischlben, sem másutt. Ezenfelül élőszóval sem ismertette meg vele senki ezt a memorandumot. Ő tehát azt sem nem helyeselhette, sem ahhoz hozzá nem járulhatott, mert erre sem *Fejérváry Géza* báró

Csak nagy üzletben vásároljunk! Ritka kedvező alkalom **Ujév** előtt!

Tulhalmozott raktár és előre haladt idény miatt az összes női-, női- és gyermek divatekkek december 31-ig mélyen leszállított áron árusítatnak. Kérem a vevőközönséget személyesen meggyőződni. — Megtekintés vételkenyszer nélkül.

CZILLÉR IMRE nagyáruháza.

akkori miniszterelnök, sem más tényező neki sem módot, sem alkalmat nem adott s ő ilyen módot és alkalmat nem is keresett.

A béke felé.

Nagy hatalmak, kis hatalmak a békén dolgoznak s biztatók a jelenségek mindenfelé arra, hogy végre a balkán államok is meggyújthatják a béke gyertyáját. Londonban ma délután kezdik érdemben a tanácskozást a balkán követek, mert már előttük a török birodalom propositiója. A görög-török háborúkról érkezett jelentések egyszerűen annak bizonyosságai, a törökök-görögök vagy szimulálják a háborút, vagy valamelyik Patéfrér szerződtette őket filmháborura.

Albánia a szerbek ellen.

Róma, dec. 27.

Valonából jelentik, hogy Albániában forradalmi mozgalom indult meg a szerbek ellen. Egyes vidékeken már fölkelt a lakosság a szerb helyőrségek ellen s attól kell félni, hogy e forradalom terjedni fog, hogy a szerbeket az országból kikergessék.

Az orosz hadügyminiszter Berlinben.

Pétervár, dec. 27.

Szuhomlinov hadügyminiszter, a ki most Németországban van, Berlinben Vilmos császárnál kihallgatáson fog megjelenni.

Enver bég főparancsnok.

Konstantinápoly, dec. 27.

Katonai körök jelentik, hogy a háború folytatása esetében a szultán Enver béget fogja a csataldzsai török csapatok főparancsnokává ki-nevezni.

Török győzelmek.

Róma, dec. 27.

Duleignából érkező hírek szerint heves harcok után sikerült Szkutarit municióval és élelmiszerekkel ellátni. A szerbek által megszállt területeket a török csapatok visszahódították. A szerbek állítólag Durazzóba segélycsapatokat küldtek. Az elassioi szerb garniziumban tifusz ütött ki.

A nagyhatalmak tanácsa a portánál.

Páris, dec. 27.

Az összes hatalmak egyetértettek abban, hogy a portának azt a tanácsot kell adni, hogy Drinápoly miatt ne szakítsa meg a tárgyalást.

Uj csapatok Ázsiából.

Konstantinápoly, dec. 27.

A Dardanellákon a fekete tengeri tarto-

mányokból újabb török csapatok érkeztek. Számuk körülbelül negyvenezer.

Török koronatanács.

Konstantinápoly, dec. 27.

Az összes jelekből azt lehet következtetni, hogy a nagykövetek konferenciája nem osztja a török álláspontot Drinápolynak elégséggel való ellátásáról. Londoni bizalmas értesülések alapján Konstantinápolyban számolnak az adott tényekkel és ha ezek bekövetkeznek, akkor a porta nem fogja a fegyverszünetet azonnal felmondani, hanem külön koronatanácskozást fog összehívni, amely nagyjából tábornokokból fog állni. A háború folytatásáról való döntést erre a koronatanácskozásra fogják bízni.

Harc Csataldzsánál.

Konstantinápoly, dec. 27.

A csataldzsai vonalról jelentik: Büjük-Csekmekese és a szemben lévő Kalikrácia között előrsi csatározás volt bolgárok és törökök között. A harcoknak az volt az oka, hogy bolgár önkéntesek éjnek idején török előrsőkre bombákat dobtak, a mire aztán mind a két részen megkezdtek a tüzelést.

A balkáni szövetségek kegyetlenkedései.

Konstantinápoly, dec. 27.

A fővárosban egyesületet alakítottak abból a célból, hogy a balkáni szövetségek hadseregeinek és bandáinak kegyetlenkedéseiről okmányok és egyéb bizonyítékok alakjában egy fekete-vörös könyvet adjon ki. A könyv költségeit gyűjtés útján fedezik.

Török hódolása.

Athén, dec. 27.

György király születésnapja alkalmából a szalonikii metropolitának a megváltó-rend nagy tisztikeresztjét adományozta. A szalonikii muzulmán község György királyhoz üdvözlő feliratot intézett, amelyben őt szuverénjének ismeri el és hódolatáról biztosítja ama kijelentéssel, hogy a muzulmánok mostantól fogva a görök törvények védelme alatt akarnak élni.

Konstantinápoly, dec. 27.

A koleramegbetegedések száma 2228-ra szaporodott fel. Ezek közül 1107 halálos kimenetelű volt.

Vége a szerb konfliktusnak.

Belgrád, dec. 27.

Jól értesült politikai körökből közlik, hogy az osztrák-magyar és szerb konfliktus rendezve van néhány nap múlva helyreáll a normális viszony. A felek Albániára nézve megegyeztek, a kikötőre vonatkozólag pedig mind kétfél részéről meg van az engedékenység. A szerb csapatokat már kezdik elvonni a határokról.

Janina veszedelemben.

Róma, dec. 27.

A Tribuna jelenti, hogy Janina átadása közvetlenül küszöbön áll. A város előtt küzdő görögök nagy megerősítéseket kaptak. Egyedül Szalonikiból 45.000 emberük érkezett.

Harcok a szerb határon.

Budapest, dec. 27.

Egyik fővárosi lap értesülése szerint a szerb határon a szerb komitácik áttörtek és összeütköztek a magyar katonákkal. Az ütközet véres volt és a mi részünkről 13 áldozatot kívánt. A határon szigorú intézkedéseket foganasítottak.

Kína készülődik.

Brüsszel, dec. 27.

Pekingből jelentik: Az orosz követ tiltakozott a kínai külügyminiszternél az orosz-ellenes izgatás miatt Kinában. A kínai külügyminiszter ez alkalommal sajnálatát fejezte ki az orosz sajtónak Kína ellen használt hangja miatt és azt a reményét fejezte ki, hogy sikerülni fog a differenciákat békésen kiegyenlíteni. Az orosz követet ennek ellenére nemsokára vissza fogják hívni. Juánsikkáj köztársasági elnök fölszólította a főkormányzókat, hogy az Oroszország ellen irányuló bojkott mozgalmait szüntessék meg s a mondolországi kormányzókat felelőssé tette a bojkott terjedése miatt. Juánsikkájnak egy másik rendelete szigorú büntetéssel fenyegeti az újságírókat, a kik csapatmozgalmakról és a háborús készülődésről híreket terjesztenek.

A választójogi javaslat beterjesztése.

Lukács a királynál.

Lukács László miniszterelnök ma este Bécsbe érkezik és holnap délelőtt kihallgatáson fog jelenni a királynál, akinek jelentést fog tenni a választóreform javaslatról. A javaslatot a kabinetiroda útján már a múlt héten terjesztették a király elé és az elaborátum azóta a király íróasztalán van s őfelsége a javaslatot már behatóan tanulmányozta.

Azt hiszik, hogy a király ezt a törvényjavaslatot a szombati kihallgatáson előzetes szentesítésével fogja ellátni. Ha ez csakugyan megtörténik, akkor a miniszterelnök a javaslatot jövő kedden a magyar képviselőház elé fogja terjeszteni. Lukács László ez alkalommal hosszabb beszédet fog mondani.

A törvényjavaslatot ezután huszonegy tagú bizottsághoz fogják utalni s föl fogják szólni az ellenzéknek, hogy ebbe a bizottságba több tagját jelölje. Ha az ellenzéki pártok ennek a fölszólításnak nem tennének eleget, akkor a bizottságba csupa nemzeti

Nagyvárad

Tisztviselők Fogyasztási Szövetkezete Rákóczi-ut, 6. szám alatt az Orsolya-zárda épületében
fűszer-, csemege-bor és gyarmatárukban
Telefon 769. sz. legolcsóbb bevásárlási forrás. Telefon 769. sz.

munkapárti képviselőket fognak megválasztani.

A plénumban a törvényjavaslat tárgyalása január végén fog megkezdődni. Lukács László most a bécsi tartózkodását arra is föl fogja használni, hogy a királynak és az uralkodó család tagjainak az ujesztendő alkalmából a magyar kormány szerenese kivá-natait fejezze ki. Lukács László január 2-án rövid szabadságra megy, amelyet az Adrián fog tölteni.

A kormány ujévi üdvözlése. Ujév első napján a munkapárt tagjai délelőtt tizenegy órakor testületileg keresik fel a budavári miniszterelnökségi palotában Lukács Lászlót. A munkapárt nevében Erdély Sándor v. b. t. t. volt igazságügyminiszter tartja az üdvözlő beszédet.

Orosz miniszterválság. Pétervárról táviratozzák, hogy Makarow belügyminiszter benyújtotta lemondását s azt a cáer elfogadta. A belügyminiszter lemondásának az az oka, hogy Kokowzow miniszterelnök nem helyeselte azt a nagy hivatalos pressziót, melyet a belügyminiszter a dumaválasztásoknál a választókra gyakorolt s emiatt összeütközés volt a miniszterelnök és a belügyminiszter között. Makarow utódjául Csernigow kormányzóját, Maklakow-ot, nevezték ki, aki még csak 42 éves.

Zichy emlékünnepe.

A magyar katolicizmus felejthetetlen vezére, néhai Zichy Nándor gróf emlékének áldozott az ünnepek alatt a nagyváradi Kath. Kör. E kegyeletes, épületes és tanul-ságos megemlékezésre Zichy Nándor halá-lának első évfordulóját választotta a Kör. Egy esztendeje már, hogy az adonyi teme-tőben ősei közt nyugszik a magyar katho-licizmus újraébredésének megindítója s most is élénken érezzük a veszteséget, mit halála okozott.

A nagyváradi Katholikus Körnek sze-renesége volt, hogy csütörtöki ünnepé-lyére Fetser Antal felszentelt püspökben oly illusztris és oly alkalmas előadót nyert. Évtizedeken át személyes ismeretség fűzte őt Zichy Nándorhoz, módjában állott figye-lemmel kísérni közvetlen közelből a kath. közélet mozgalmait, melyeknek vezére az elhunyt főúr volt. Fetser püspöknek ismert szónoki kvalitásai mellett sok oldalú alapos ismerete meglepően nyilvánul ezen emlék-beszédében. Zichy Nándor felett sok emlék-beszéd hangzott már el és mégis annyi új és érdekes adatot találunk beszédében, hogy ez maga nagy értéket kölcsönöz annak. A szép beszéd az illusztris szónok pompás or-ganumával s kedves közvetlenségével elő-adva, nagy és mély hatással volt a közön-ségre, mely egyes részleteknél valósággal frappirozva volt és lelkes tüntetést rendezett a püspök-szónoknak.

Az emlékbeszéd előtt egy kedves meg-jelenésű fiatal leány Réz Klárka, a buda-pesti Erzsébet nőiskola növendéke játszotta el nagy iskolázottságra valló rutinnal és praecizitással Sidney Smith-nek Robin des Bois című szép klasszikus nagy koncert darabját. A művészi játékot a közönség nagy tetszéssel, tapssal fogadta, a figyelmes rendezőség pedig csokorral honorálta.

A kegyeletes és tanul-ságos emlékünne-pélyt előkelő közönség hallgatta végig. Ott voltak dr Radu Demeter gör. kath. megyés püspök, dr Lányi József felszentelt püspök, dr Bozóky Alajos udvari tanácsos, dr Imrik Péter kir. táblai tanácselnök, Grócz Béla, dr Karácsonyi János kanonokok, Papp Já-nos vasutigazgató, dr Hoványi Gyula jog-akadémiai dékán, dr Kovács S. János igaz-gató, dr Vucskics Gyula és Imrik S. Zoltán plébánosok, Bőszörmányi Géza és dr Imrik Gusztáv ügyvédek stb.

A kamara elismerése az Osztrák-Magyar Banknak.

Hiemesch Frigyes üdvözlése.

A nagyváradi kereskedelmi és iparka-mara legutóbbi ülésén dr Moskovits József elnök indítványára elhatározták, hogy az Osztrák-Magyar Bank a pénzügyi viszonyok között követett kuláns eljárásáért elismeré-sét fejezik ki s különösen Prangert, Elischert és Hiemesch Frigyest, a nagyváradi bank-fiók főnökét meleg hangon üdvözlük.

A kamara elnöksége most tett eleget a teljes ülés elhatározatának.

Hiemesch Frigyes bankfőnököt a követ-kező átiratban üdvözlötte a kamara:

Nagyságos Hiemesch Frigyes urnak az Osztrák-Magyar Bank nagyváradi fiókja Főnökének,

Helyben.

Az immár több mint egy év óta tartó sajnálatos szigorú pénz- és hitelügyi helyzet sok és majdnem legyőzhetetlen akadályokat gördített ugy az ipar, mint a kereskedelem nyugodt folytatásának útjába. Nehéz és vál-ságos helyzetek, minden gazdasági téren egymást követték országszerte és kamaránk területére is folyton nehezedett ez a keres-kedelmet és ipart majdnem megbénító állapot. A kamarai kerületben létező hitelintézetek minden erejük megfeszítésével igyekeztek a válságos pillanatok elodázása és megakadá-lyozására. Ezen komoly törekvésünk eredmé-nyét és a mai valamennyire türehető állapotot csak úgy hozhatta meg, ha a fő és székvárosi nagy bankok rideg és kellőleg alig jelle-mezhető eljárásával szemben, az Osztrák Magyar Bank helyzetét átértő és hivatásá-nak magaslatáról intező támogatására szá-míthattak. És az Osztrák Magyar Bank a hitel és pénzügyi viszonyok e szomorú ideje alatt nagy körültekintéssel, hivatásának teljes át-értése és átérzése mellett mindenkor ren-delkezésére állott kamarai kerületünk szo-rongatott közgazdasági egyedeinek, részint közvetve: a kamarai kerület hitelintézetei útján, részint közvetlenül egyes cégekkel szemben.

Az Osztrák Magyar Bank ezen súlyos helyzetben tanusított kiváló közgazdasági hatású tevékenysége indította a tisztelettel alulírott kamarát arra, hogy megragadva a nagyváradi bankfiók immár 25 éves áldá-sos működésének alkalmát, a folyó évi december hó 4-én tartott teljes ülésének egyhangulag hozott határozatából kifolyólag Nagyságodnak hálás köszönetét fejezze ki a bankfiók részéről fennállása óta tapasztalt előzékeny és kiváló közgazdasági tevékeny-ségéért.

Amidőn erről és köszönetünk kifejezé-sének jegyzőkönyvbe iktatásáról Nagysá-godat értesítjük, egyben arra kérjük, hogy kamarai kerületünk közgazdasági helyzeté-nek további erősítése végett állásának elfog-lalása óta annyi körültekintéssel és bár az Osztrák Magyar bank érdekeinek kellő megóvása mellett mindenkor helyes érzékre valló készséggel hitel és pénzügyi viszonyaink egyensúlyozása körül tanusított eljárását és

tevékenységét továbbra is alkalmazni szí-veskedjék.

Nagyváradi, 1912. dec. 27.

A nagyváradi kereskedelmi és iparka-mara.

Dr Moskovits József elnök. dr Sarkadi Lajos titkár.

Felhívás a közönséghez!

Nagyváradi keresztyén értelmiségéhez, ke-resztyén családjaihoz fordulunk.

Nemcsak az egyén, hanem a család és a társadalom életében is egyre nagyobb jelentő-sége lesz a sajtónak. Tény azonban, hogy a mai magyar sajtó igen nagy része tudatosan gonosz irányba tereli a magyar közönséget, a magyar közvéleményt, mert:

1. határozottan vallástalan, sőt vallásüldöző, a keresztyén magyarság tiszta érzelmi világát sárral fertőzi meg;

2. részben kifejezetten magyarelles, mi-kor nemzeti hagyományainkat lehazudja és neveltségessé igyekszik tenni;

3. vakmerően erkölcstelen, mert tárcáiban, hireiben olyasmiket dicsőít, a melyek miatt e nyomtatványok tisztességes ház asztalán helyet nem foglalhatnak, az apró hirdetések rovatában pedig szavanként öt filléres egységáron folyik a legszemérmelenebb leánykereskedelem.

Ki ezekkel a nyomtatványokkal minden tisztességes keresztyén házból!

Keresztyén ember csak keresztyén lapot járathat, úri családban csak a jóízlést sohasem sértő, keresztyén lap foglalhat helyet.

Az 1912. évben a nagyváradi egyetlen ke-resztyén napilap, a Tiszántúl nagy változáson ment át. Ujjászervezett szerkesztőség írja, ujjá-szervezett kiadóhivatal expedálja s az alakjá-ban is új; a jelentékenyen megnövekedett, mo-dern szellemű lap úgy elevevényével, mint tar-talmasságával és terjedelmével teljesen kiállja a versenyt bármely vidéki lappal, a melyeket azonban kifogástalan erkölcsi nivójával, minden téren tanusított pártatlan szókimondásával ösz-szehasonlíthatlanul felülmúl.

A Tiszántúl a keresztyén családoknak író-dik, úgy, hogy mindent megírjon igazán, őszin-tén s mégis aggodalom nélkül kezébe adható legyen a család minden tagjának.

A Tiszántúl nem sért senkit, de erélyesen lerántja a leplet minden lappangó törekvésről, mely ezt az országot ősi magyar keresztyén jellegéből kivetkőztetve, egy önző érdekszövet-kezet prédájául akarná kiszolgáltatni.

A Tiszántúl a keresztyén magyar nemzeti ideált, a keresztyén családot, a keresztyén ér-dekeket védi s a keresztyén összetartást hirdeti.

A Tiszántúl modern, eleven, terjedelmes, élénk és a mellett szigoruan keresztyén és hazafias lap.

Az új év elején bizalommal fordulunk az egész nagyváradi keresztyén társadalomhoz: támogasson bennünket ebben a nemes küzde-lemben; hiszen a ki a keresztyén sajtót támo-gatja, az vallását, hazáját szolgálja s családjá-tól a mételet távol tartja.

Kérjük olvasóinkat, folytassák a keresztyén-sajtó érdekében kifejtett buzgólkodást tovább is, szerezzon mindenki csak egy új elő-fizetőt — s akkor legyőzhetetlen táborra növekedik a keresztyén közvélemény hadserege. Lapunk előfizetési ára a Tiszántúl homlokán olvasható.

A Tiszántúl szerkesztősége és kiadóhivatala.

Kirabolták a Rhédey mauzoleumot.

Széttörték a márvány sirböltöt.

A véletlen szenzációs betörésre vezette rá a nagyvárad rendőrséget. Olyan barbár pusztítás és durva kegyeletsértés került napfényre, amely megdöbbentett minden művelt embert s tegnap délután fél három óta lázasan foglalkoztatja ugy a rendőrséget, mint az ügyészséget. De nagyon kinosan fogja érinteni Biharvármegye több előkelő arisztokrata családját, akik rokonságban állanak a gróf Rhédey-családdal.

Érdeklí ez a vandalizmus magát az angol királynét is, aki tudvalevőleg leszármazottja a Rhédey familiának. Még tegnap este távirati uton küldöttek értesítést a rendőrségről a külügyminisztériumba, ahonnan továbbítani fogják Angliába az elpusztított családi sirbölt hírét.

És mikor megbotráncolásunkat fejezzük ki a hallatlan vandalizmus fölött, egyben konstatáljuk, hogy a mauzoleum teljesen elhagyatottan és őrizetlenül állott. Soha rendőr feléje sem nézett, hiszen vasajtók és mázsás lakatok őrzik a kripta halottjait. Így történetelt meg ez a felháborító betörés és sirablás, melyet tegnap óta egész Nagyvárad és máttól kezdve az egész ország felháborodva fog tárgyalni.

Hogy derült ki a betörés?

A betörést és sirablást talán évek mulva sem vette volna észre senki sem. A kék, komor mauzoleum sűrű bokrok és feketére ázott hórihorgas fák között áll. Kerek, sárga vakablakait arra szokták felhasználni csintalan suhancok, hogy célba tanulnak lőni. Csucsives, hatalmas vasajtaja berozsdásodott, a kulcs nehezen fordul a zárban, hiszen egy évben legfeljebb 2-3 tudós pap látogatja meg a sirböltöt.

Ezt a pár érdeklődőt is a sirbölt értékes márvány sarkofágja vonza ide. Ugyanis ezt a márvány munkát a legelső magyar szobrász készítette: *Ferenczy István*.

Ez a műtörténeti becses emlék készítette e sorok íróját is arra, hogy meglátogassa a mauzoleumot. Megtudtam, hogy a kulcs Fehér Imre városi főkertésznél van. A főkertész szíves készséggel bocsátotta rendelkezésemre a kulcsokat, mellém adta egyik segédjét: *Telnács Jánost* és megindultunk a mauzoleum felé.

Utközben megkérdeztem Telnácsot, hogy ismeri-e belül a sirböltöt?

— Nem én, kérem. En még sohasem voltam odabent.

A külső zöld rácskerítés ajtaját nem tudtuk kinyitni. Az ajtó mellett a kerítésből ki volt véve 3 lécs. Nem is gondolva semmi gyanusra, ezen keresztül bebujtunk.

Amint az első ajtót kinyitotta, a fehér márványról kiragyogott a nagy aranybetűs felírás:

NYUGALOM AZ ITT ALVÓKNAK

S fölötté a masszív, csillogó márvány sarkofág, melynek négy sarkán, négy bus görög fej bámul a szürke, nedves falakra.

Amint belépünk, meglep, hogy a hátsó részben sárga pórhanós föld van szétszórva. Két oldalt két acélszürke márvány oszlop

fekszik a földön. Odasietek. A hátsó hatalmas márványlap erőszakosan lefejtve ott van a kőkövökön s az egész sirbölt ürege tátongva, nyitva áll.

— Hallja János, mi ez?

Az ablakra nézek. Főnt a csucsivben ki van feszítve a vasrács, a fal és az ablak betörve, mindenütt por, vas és fadarabok.

— Hiszen ide betörték! . . .

— Én nem tudom, kérem.

— Azonnal szaladjon Fehér urért. Mondja meg neki, hogy a sirböltba betörték és kirabolták.

Értesül a rendőrség is.

Ezután széles hullámokkal terjedt el a szenzáció híre.

Fehér Imre megdöbbenve jelentette az esetet a rendőrségre, hogy egy újságíró kirabolva találta a Rhédey mauzoleumot.

Jó ideig egyedül maradtam. Szemlét tartottam kívül is. A fal a nyugati ablak párkánya körül le van törve. A földön szépen ott áll az ablak drótrácsa, egy darab vasrács és egy vasas fadarab. Semmi friss jel, szinte bemohosodott már minden. Tehát a betörést több, mint bizonyos, hogy hónapokkal ezelőtt követték el.

A betörők kincseket, ékszereket kerestek a halottakon. A fakoporsóban ketten pihentek: gróf *Rhédey Lajos* és neje szül. *Kácsándy Therézia*. A koporsó fáját szétrugták, bekuszták az üregbe és gyerták mellett turkáltak a koporsóban.

Az elporladt részeket kiszórták az üregből s a kézesontokat egészen széttörték, mert azt gondolták, hogy gyűrű vagy arany karperec van rajtuk.

A tetemek sárga lyoni selyembe voltak burkolva. A grófnő apró lába még egészen sértetlen maradt kívül; finom sárga selyem harisnya volt ráhuzva. De belül csak apró csontok és omlópor volt . . .

Ilyen állapotban találta a sirböltöt *Fluch Ferenc* ügyeletes rendőrtiszt és *Vass Károly* detektív. Főlvették a tényállást és *Fluch Ferenc* telefonon kért utasítást *Jánossy Gyulától*, a bünygyi osztály vezetőjétől, aki elrendelte, hogy a mauzoleumot azonnal csukják le és további rendelkezésig *őriztessék egy rendőrrel*.

A kertész gyanuja.

A dolog nem olyan kisjelentőségű, mint amilyennek első percben látszik. A közönséges betörés bűncselekménye mellett felháborító a durva kegyeletsértés, amellyel a tetemeket szétdobálták.

De itt van még az az óriási kár, amelyet a sarkofág szétdarabolásával okoztak. Igazi műkincs ez a mű, amelynek nyers értéke ötvenezer korona. A műtörténész szemében pedig szinte megfizethetetlen. És nemcsak egy márványtáblát, 2 oszlopot, 4 szürke márványkockát szakítottak ki, hanem mindenütt megsértették a márvány testét. Próbálták: hol könnyebb bejutni. Ezen felül a grófi cimerekből egy nagy darabot egész mélységében kitortek.

Hogy ki vagy kik követték el ezt a vad pusztítást, az egyelőre rejtély. Megkérdeztem Fehér Imrét, akinél a kulcsok állanak:

— Mikor volt itt utoljára?

— Május 12-én. Akkor két pap nézte meg a sirböltöt. Azóta én nem voltam bent.

Segédje pedig még egyáltalán nem volt bent.

— Persze így nem is vettek észre semmi gyanusát?

— Karácsony első napján ugy esti fél 8 tájban lövéseket hallottam. Ki is jöttem és innen három suhancot kergettem el. Én azt gyanitom, hogy ezek követhették el a betörést. Különben is itt, ezen a vidéken százával él a suhanc, csibész, apacs és gazember. Rendőrt pedig csak szociálista gyűlésekkor lát az ember.

A rendőrség ezen a nyomon indult el, ami valósággal kétségbeejtő. Hát feltételezhető, hogy a betörők lövöldözéssel hívják föl magukra a figyelmet? . . . Minden jel arra mutat, hogy az eset már hónapokkal ezelőtt történt.

Akkor persze nem őrizték. Pedig gróf *Rhédey Lajos* ugy adta át a városnak, hogy gondozni és őrizni kell a nagyszerű papkot és a mauzoleumot. Még az angol királynő is érdeklődött tavaly, hogy mik pen gondozzák a sirböltöt? . . . Nahiszen szépen gondozták! . . .

Megdöbbenés a városban.

A városban villámgyorsan terjedt el a hír és mindenütt a legnagyobb megdöbbenést és felháborodást keltett. A városházán fejüket esóválták a polgármester, a főjegyző, a tanácsosok. Siralmasnak mondták a közbiztonságot. Alapos szegyen esett újra a város közrendészeti presztízsén.

Három óra után kihajtatott a színhelyre *Rimler Károly* polgármester, *Gerő Armin* főkapitány, *Jánossy Gyula* kapitány. Megjelent dr *Karácsonyi János* kanonok, a régészeti egyesület elnöke, *Lakos Lajos* városi főlevéltárnok és számos érdeklődő.

Általános volt a vélemény, hogy ennek a vakmerő betörésnek, amely több éjszakát vehetett igénybe, csakis a közrendészet nyomorúságos állapota lehetett oka. A szép szőke grófnő, akinek portréja ott csüng a falon, szemrehányóan nézett a város uraira, akik ilyen hanyagul vigyáztak az ő nyugalmára . . .

A városi levéltárnok besietett a városba és előkereste gróf *Rhédey Lajos* végrendeletét. Ugyanis más forrás nem igen van arra, amelyből kiderülne, hogy volt-e kincs, ékszer a koporsóban vagy sem? . . . A végrendeletben a gróf egyszerű temetést rendelt és annak nyoma sines, hogy ő vagy felesége ékszereket, vagy más értékes tárgyakat kívántak volna a koporsóba tétetni. Így valószínű, hogy a betörők zsákmány nélkül hagyták el a kriptát.

*

Érdekes, hogy a rendőrség hivatalos közlésében elhallgatja, hogy tulajdonképpen ki vezette rá őket a betörésre. Csak sose szégyeljük uraim: igen is, egy teljesen idegen ember. És ha ez nem kíváncsi az érdekes sarkofágra: önök felől állhatott volna a mauzoleum így akár ad infinitum. Mert hogy sem önök, sem a gazdasági tanácsos, sem más feléje sem nézett: az letagadhatatlan tény.

A kommuniké vége pedig így szól a nagyközönség megnyugtatására:

A nyomozást *Jánossy* bünygyi kapitány vezetése alatt az egész bünygyi személyzetrel a legszélesebb körben végzik, hogy a tetesek kézrekerüljenek.

Már több esetben volt alkalmunk meggyőződni erről a „nagy apparátussal meginduló, széles körű nyomozásról”, de még a tetesek kézrekerüléséről igen kevésszer. Ilyenek voltak a muzeumbeli lopások, a templombetörések stb. Ha ezzel az esettel is ugy járunk, akkor nem esoda, hogy a polgárság megvonja bizalmát a rendőrségtől.

A finánc bünei.

Négy rendbeli okirathamisításért, sikkasztásért és nyolc rendbeli lopásért ítélte el a bíróság.

A nagyváradi kir. törvényszék büntető bírósága előtt egész bünsorozattal vádolva állott tegnap egy fiatal, 20 éves ember, **Biró Imre**. Székelyhídon fináncfelügyelő volt és ott követte el az okirathamisításoknak és sikkasztásoknak hosszú sorát. Nyugtákat hamisított, idegen pénzeket vett fel és megkárosította pénzügyőr társait.

Tóth Mihály érmihályfalvai fináncfelügyelő 27 korona átköltözési és 83 K 60 fill. szolgálati díjról beküldte a nyugtát a székelyhídi pénzügyőrséghez, hogy a pénzügyőri biztos aláírása után az összeget az adóhivatalnál ki lehessen fizetni. Ezt a nyugtát **Biró Imre** írta alá, illetve a pénzügyi biztos nevét alá hamisította és az összeget felvette. Azután **Borbás József** és **Jehen Mihály** 25—25 koronás nyugtáját szintén meghamisította, később pedig még **Gulyás Kálmán** és **Madaras János** felügyelők 160 koronás nyugtáját írta alá és a felvett pénzeket elköltötte.

De ezek mellett még apróbb lopásoktól sem riadt vissza **Biró Imre**. Egy alkalommal a nagyváradi pénzügyigazgatóság 8 darab kérvényt küldött vissza a székelyhídi pénzügyigazgatósághoz, mindegyiken 2 koronás bélyeggel, amelyek azonban nem voltak átírva. **Biró Imre** a bélyegeket levette a kérvényekről és eladta.

Amikor azután kezdtek felfedezni visselt dolgait, egyszerűen megszökött, de előbb ellopta **Tanok János** fővigyázótól egy aranygyűrűt, **Vass Antaltól** pedig egy órát lopott el. Természetesen azonnal feljelentést tettek ellene, mire **Biró Imre** önként jelentkezett ez év novemberében a nagyváradi ügyészségen.

A bíróság **Ember Géza** elnöklete alatt tárgyalta az ügyet. A vádlott töredelmesen bevallott mindent. Este 6 órakor hozták meg az ítéletet. A bíróság **Biró Imrét** össz-büntetésül egy és fél évi börtönre ítélte az enyhítő körülmények figyelembe vételével. Az ítélet jogerős.

Valódi **Amerikai** és **Chas-sala cipők**, legjobb **Bor. a-lino** és **Pichler kalapok**

REICHARD áruháza

cógnél szereshetők be.

Uri fehérnemű, „Fownes“ keztyű, „Habig“ kalap, eredeti angol cipő, egyedüli raktár

Róth M. utódánál.

HIREK

***

* **Ünnep után.** Karácsony ünnepének az idén nem kedvezett az időjárás. Már-már egészen elfelejtjük a régi szép fehér karácsonyok poétikus, hangulatát. Az ünnepek alkalmából a közönség mindkét nap zsufolásig megtöltötte a templomokat. A székes-egyházban az első nap maga gróf **Széchenyi Miklós** püspök tartotta a szent misét fényes segédlettel és ugyanezen 6. mondott gyönyörű gondolatokban gazdag szentbeszédet is.

* **A Zichy-család gyásza.** A Zichy-családnak ismét gyásza van. Gróf **Zichy Gáborné** szül. **Vittinghoff-Schell Zsófia** bárónő csillagkeresztes hölgy, élete 88. évében Komárom-szentpéteren meghalt. Az elhunyt főúri matróna közeli rokonságban állott a **Széchenyi** grófi családdal. Gróf **Széchenyi Miklós** megyés püspök sógorának anyósa volt az elhunyt, akinek hült tetemeit csütörtökön délután szentelték be Komárom-szentpéteren s tegnap, pénteken helyezték örök nyugalomra a várpalotai családi sírboltban. Gróf **Széchenyi Miklós** v. b. t. t., megyés püspök szerdán délután elutazott Nagyváradra a temetésre.

* **Pályázat az uszoda terveire.** **Köszeghy József** városi főmérnök beterjesztette a városi tanácshoz a nyári uszoda építése ügyében kiírandó tervpályázat feltételeit, illetve hirdetést és pedig külön beton és vasbeton és külön vizen uszó fauszodára. A vasbetonra úgy vannak a feltételek megállapítva, hogy az első pályanyertes terv szerzője az egységárakért esetleg köteles a munkát is elvállalni s köteles megnevezni, hogy melyik vállalat készítené el azon árért a munkát. Ez azért szükséges, hogy ne kelljen azután hosszasan keresni olyan céget, amely azon árért a munkát elkészíti. A főmérnöknek ma is az a véleménye, hogy fauszodát nem lehet felállítani s arra nem is lesz pályázó.

* **A kamara a vaskartell ellen.** A miskolci kamara feliratot intézett a vasgyárak kartelle ellen s ezen feliratot a nagyváradi kereskedelmi és iparkamara is pártolja. A vaskartell tulkapásai a vasipart hátráltatja, ellene küzdeni indokolt és szükséges s legfőbb törekvés, hogy a magyar állami vasművek a kartellból lépjenek ki, kéri a kamara, mert nem működhet közre az érdekhatalom tevékenységében, mely a fogyasztók, sőt ipari közérdek rovására monopolizálja a piacot. Pártolja a nagyváradi kamara a miskolci feliratot, mert az állami közműveknek a hazai ipart támogatni kell még áldozatok árán is. A kartellnek létjoga csak addig van, míg a nagy verseny folytán az árak szabályozására szükséges. A magyar vasiparban pedig ilyen egyáltalán nem tapasztalható.

* **Biharvármegye közigazgatási bizottsága.** Tekintettel arra, hogy 1913. január első szerdája éppen ujesztendő első napjára esik, e miatt a megyei közigazgatási bizottság elhalasztja erről a napról ülését. Eddigi terv szerint 2-án tartják meg az ülést, amit ugyan aligha meg nem változtatnak, mert másodikán nem tudnak az évi zárlattal elkészülni. Lehetséges hogy a gyűlést csakis a második szerdán fogják megtartani.

* **A Legényegylet karácsonyi színelőadása.** A Katholikus Legényegylet karácsony elsőnapján fényesen sikerült karácsonyi színelőadást rendezett. — Szépszámu közönség töltötte meg az egyesület nagytermét és nagy élvezettel hallgatta az igazán szép előadást. A szereplők valamennyien kitettek magukért, de különösen sok tapsot arattak **Gallovits Erzsike** és **Pásztor Piroska**. A szép és ügyes rendezésért **Székely Lajos** karmestert illeti az elismerés. A Legényegylet az előadást *Ujév napján fél öt órakor közkívánatra megfogja ismételni* leszállított helyárák mellett. Az újévi előadás helyárai a következők: Számozott hely 1 kor., ülőhely 60 fill., állóhely 40 fillér.

* **Halálozások.** **Mertz István** városi fogyasztási adóhivatalnok, élete 70. évében elhunyt. A derék tisztviselő temetése tegnap, pénteken délután nagy részvét mellett ment végbe. A végtisztességtételen ott volt a nagy rokonságon kívül **Rimler Károly** polgármester, a városi tisztikar több tagja s nagy számu előkelő közönség. A gyászszertartást **Draveczky Zsigmond** káplán végezte. — **Jesch László**, kir. törvényszéki irodaigazgató, a becsületes munka igazi mintaképe, karácsony vigiliáján elhunyt. Csütörtökön délután nagy részvét mellett szentelték be a holttetemeiket s Budapestre szállították az elhunytat. A beszentelésnél jelen voltak a kir. tábla és kir. törvényszék bírái és tisztikara.

* **Eljegyzés.** **Pilismaróti dr. Bozóky Dezső** cs. és kir. sorhajóorvos, **dr. Bozóky Alajos** udvari tanácsos, nyug. jogakadémiai igazgató fia, eljegyezte **Jelentsik Margitot**, **Jelentsik István** nyug. táblabíró bájos leányát.

* **Fizetésemelés a színházban.** Nehogy félreértsék, nem a művészek és művésznők részesülnek most ebben a szerencsében, hanem valószínűleg a színház világító- és fűtőszemélyzete, amely most 15 százalékos fizetésemelést kér a várostól. Mivel itt felerészben **Erdélyi Miklós** színigazgató is érdekelt, a tanács neki juttatta át a kérvényt nyilatkozattétel végett, hajlandó-e felerészben elvállalni a fizetésemelés kötelezettségét.

* **Vesztett kutya Belényesben.** **Belényesi** tudósítónk jelenti, hogy ott tegnap vesztett kutya garázdálkodott. A kutya több embert megmart, köztük egy vasuti tisztviselőt is. A veszedelmes állatot nem sikerült ártalmatlanná tenni. A megmart embereket felszállították a Pasteur-intézetbe.

* **Felakasztotta magát az ura miatt.** **Bárándi** tudósítónk jelenti, hogy Karácsony első napján a község egyik fiatal menyecskeje **Katona Sándorné**, aki alig két éve esküdt meg az urával, felakasztotta magát. A menyecskeket állandóan féltékenységgel üldözte a férje s e feletti elkeseredésében követte el tettét.

* **Felrobbant töltény.** Karácsony estéjén **Gergely István** 19 éves legény eddig ismeretlen módon vadászfegyverbe való patronokat szerzett. A veszedelmes jószágokat elakarta sütni, azonban nem volt hozzá fegyvere. A töltényeket meggondolatlanul a takaréktűzhelybe tette és várta, míg azok felrobbannak. A patronok azonban rosszul voltak elhelyezve s a robbanás késett. A legény pusztá kézzel akarta a töltényeket megigazítani, azonban mikor kezét a tűz felé nyújtotta, a töltények felrobbantak. A szerencsétlen legény kezét a szétröpülő töltény darabokra tépte.

* Vágják a parki fenyőket. A karácsonyi ünnepekre sok csavargó úgy gondoskodott karácsonyfáról, hogy a ligetektől, parkokból kivágták a legszebb fákat. A városi főkertész jelentésében panaszkodik, hogy a parkok teljesen őrizetlenül állanak, nincs rendőr és így a tolvajok szabadon garázdálkodhatnak. Az egyik csavargó a Bunyitay-ligetben rá is lőtt az őrré, aki el akarta fogni ifj. Faur Ferencnek hívják a tolvajt, aki elmenekült. Igazán itt az ideje a rendőrök létszámemelésének, mert ma-holnap kiirtják a ligeteket és az elszapdrodott téli tolvajok lelövik a jámbor sétálókat.

* A fiatalok nagyváradi felügyelő hatósága. Az igazságügyi miniszter a fiatalok nagyváradi felügyelő hatóságának tagjaivá a nagyváradi törvényszék székhelyéről a következőket nevezte ki: Dr. Adorján Árminnét, dr. Ágoston Pétert, dr. Ágoston Péternét, Bary Józsefnét, dr. Bárdos Imrét, Bócz Gézőt, Butyka Lajosné, Bundala Mihályt, Darvas Imrénét, Des Echeroles Kruspér Sándornét, dr. Edelmán Menyhértét, dr. Fráter Imrénét, Gálbory Józsefet, dr. Gedeon Alajost, Genz Jánost, dr. Grósz Menyhértét, Grunwald Henrikét, dr. Gyémánt Jenőné, Huzella Gyulát, Imrik S. Zoltánt, dr. Kecskeméti Lipót, Korn Lajost, Kovács S. Jánost, Kószeghy Józsefet, dr. Laszczik Ernőt, Lukács Ödönt, Mangra Vazult, Materny Imrét, dr. Mártonffy Marcellt, dr. Mártonffy Marcellné, dr. Medvigy Gábort, dr. Mihelti Lajost, Mikussay Józsefet, Molnár Gábort, Molnár Gézőt, dr. Moskovits Józsefet, dr. Percel Adolfné, Petry Gyulát, Petry Gyulánét, Rádl Ödönt, Rechné Bauer Zsófiát, Reismann Mórnét, Réz Mihályt, öz. ifj. Schwartz Ábrahám, dr. Schiff Ernőt, Sulyok István, Szabó Károlyt, öz. dr. Személyi Kálmán, dr. Thury Lászlót, Telegdy Józsefnét. A hatóság elnöke Molnár Géző, helyettes elnöke Rádl Ödönt, tanácselnöke Huzella Gyulát és Grósz Menyhért, végül titkárrá Korn Lajost nevezte ki a miniszter.

* Mérget ivott. Folyó hó 27-én Nagyváradra érkezett Barna Györgyné és az Európa szállodában bérelt lakást. A fiatal asszony váltó ügyek rendezése végett érkezett Nagyváradra, de már odahaza határozta el magát, hogy Nagyváradon öngyilkosságot követ el, mert magával hozott egy üvegecskében mérget, amelynek tartalmát kiitta az utcán. Miután a méregtől rosszul érezte magát, vissza ment a szállodába, ahol a mérge hatása alatt mind rosszabbul lett. Beszállították az izraelita kórházba, ahol kihallgatták és öngyilkossági szándékának okául a nyomort emlegette. Férjének csekély fizetéséből alig tudnak megélni. Állapota életveszélyes.

* Erkölcstelen plakát. Egy párszor már pellengérré állítottuk azokat a szemérmetlen reklámképeket, amelyekkel a mozi dolgozik. Akkor igazat adott nekünk maga a vállalkozó is, mert nyomban elvitette az inkriminált plakátokat az utcáról, mielőtt a figyelmessé tett rendőrség meg láthatta volna. Most újra megjelent a plakát még pedig az Appollo mozi fényesen világított előcsarnokában. Hát ez már sok! Hát Nagyváradon így lehet játszani a rendőrséggel? . . . Hiszen ami pornográf az utcán, az pornográf, az előcsarnokban is. És mennyi fiatal, serdülő bámulója van a képnek. Mennyi fiatal lelket szennyez be ez a kép. Hiszen ez többet árt egy óra alatt, mint

amennyit az egész tisztességes irodalom használ, egy egész éven át. És nem akad rendőrtiszt, aki ezt észre venné? Hivatkozunk a protestáns Berlinre, a nagy világvárosra. Jagow, a vasmarku rendőrkapitány irtó hadjáratot intézett a mozis csmány pornografiája ellen. És mellé állt az egész sajtó: liberális, radikális, szocialista és konzervatív egyaránt. És megmutatja, hogy megrendszabályozza a mozit, ezt a szabadszajú és nekiszabadult intézményt. Persze, ez Berlinben megtörténhetik, mert vasmarku emberek kerülnek e rend élére, akiknek emellett előkelően esiszolt izlésük érzékük és mindenekelőtt pedig bátorságuk van.

* A betegsegélyző törvény a kamarában. A kamara igen tisztelt tagjainak, valamint az értekezletre meghívottaknak emlékeztetébe hozzuk, hogy a betegsegélyezésről és balesetbiztosításról szóló 1907. XIX. t.-c. revíziója tárgyában a folyó hó 28-án délután 4 órakor a kamarai szék-ház üléstermében értekezletet tartunk. Nagyvárad, 1912. december hó 27. A nagyváradi kereskedelmi és iparkamara: Dr. Moskovits József, elnök. Dr. Sarkadi Lajos, titkár.

* Gyujtogató bosszuálló. Puje Lázár még hónapokkal ezelőtt összeveszett Berec Tokánnyal. A veszekedést már el is felejtette. Tegnap este, mikor aludni tért Puje háznépe, egyszerre nappali világosság ébresztette fel őket. A kertben közvetlen a ház tövében két hatalmas szalmaboglya állott lángban. Az összegyűlt falunépének sikerült a házat megmenteni a tüztől, a két boglya azonban teljesen elhamvadt. A csendőrség a megtartott vizsgálat során megállapította, hogy a tűz gyujtogatásból keletkezett. A gyujtogatást Berec Tokány követte el, akit le is tartóztattak és az ügyészségre kísérték be.

* Kifogott hulla. Folyó hó 26-án d. e. 10 órakor értesítették a rendőrséget, hogy az Olasz oldalon a Halász-utca végében egy ismeretlen női hullát fogtak ki a Körözsből. A hullát bevitték a halottas házba. A nyomozás során Márkuc Jakab ügynök helyi lakos f. hó 27-én átadott egy cselédkönyvet azzal, hogy tulajdonosa tőle megszökött. Megállapított a cselédkönyv nyomán, hogy a Körözsből kifogott hulla Csendám Zsófia, a megszökött cselédeleány, kinek ingében Cs. Zs. monogram volt bevarrva.

x Szülők figyelmébe. Legszebb karácsonyi ajándék jól tanuló fiuk részére egy jól lövő flóbert. A legnagyobb örömet csakis ez szerezhetünk, semmi más ajándék nem teszi meg azt a hatást, mert a fiuk véreben már benne van a fegyver iránti vágy, ezt minden felnőtt férfi tapasztalatból tudja. Tehát, ha fiainknak örömet akarunk szerezni és őket a tanulásra serkenteni, úgy vegyünk **Ladányi** puskaműves Rákóczy-uti üzletében, ahol jótállás mellett lehet mindenféle árban a legjobbat kapni. Töltények és fegyverjavítások, új fegyverek, lőpor és serét vadászati kellékek nagy választékban. Telefonszám: 269.

x TŰZIFA hasábos és aprítva, ugyszintén elsőrendű porosz kőszent hámoz szállít **Weiszberger és Társa.** Telefon 688. Telep: Váradvelence, vasutnál.

x Egy 5 szobás lakás Rákóczi-út 32., Gerő-házban, 1913. május 1-re kiadó.

A „Biharmegyei Gazdák Aru- és Hitelintézete Rt.” sertéshizlaldájában (Össi-tér) hizott sertések a napi áron egyenként is kaphatók.

Középiskolai

magánvizsgára-, érettségire-, javító vizsgákra **egész nyáron** **dr. Kállay-fele szemináriumban** (Budapest, IX. Lónyay-utca 18 b. Telefon 125-38.) Eredményei köz-tudomásulag kiválóak.

x Kossuth-utca 6 sz. ház emeletén a Körözs felől oldalon modern **három szobás lakás** mellékhelyiségekkel azonnal kiadó. Értekezhetni a Polgári Takarékpénztárnál.

x Női chevreaux v. box cipő 7 kor., férfi box cipő 8 kor., chevreaux 9 kor., tu box cipő 7 kor. 35-39 számig finom női fél cipő 5 kor., nyú szőr kalap 5 kor. állandó parti vételek Feketénél Elite-kávéház mellett. Calosnik nagyon olcsó árban.

x Jenny Jenő óras, ékszerész és lát-szerész az **UJÉVI** alkalomra ajánlja dúsán felszerelt óra és ékszer nagy rak-tárát jutányos árban. **Szent János-u. 39. sz.** Óra és ékszer javításokat pontosan eszközölk. Tanuló felvétetik.

Praktikus és olcsó ékszer- és óra-ajándékok

Schmutzler Jánosnál

szerezhetők be Nagyvárad, Bazar-épület. Órajavítások szakszerűen eszközöltetnek.

SZÍNHÁZ

Heti műsor:

Szombat: Leányvásár. Máthé Gyula és B. Lendvay Mici vendégszereplésével.

Vasárnap: d. u. Szép Heléna. Este: Gazdag leányok. Operette bemutató.

B. LENDVAY MICI.

Vendégszerepléssel igyekszik a direktió közönséget gyűjteni a színházba. A vendég B. Lendvay Mici a jónévű szubrettek közé tartozik s így érdeklődésre tarthatna számot. Az év végével és a karácsonyi ünnepekkel azonban annyira kimerültek a különben is sorvadásban szenvedő erszények, hogy nem sok embernek van pénze színházra. Lendvay különben igen szép megjelenésű, kedves, tehetséges színész, csak egy hiányossága van: a hangja. Nagyon kis terjedelmű s ha egy kissé magasabb fekvésben kell énekelnie, már bántóan hamissá válik. Pedig hát énekesnőnél a hang és ének nem éppen a legutolsó szükséglet. No de hát a „varietas delectat” elvéből kifolyólag örülnünk kell a változatosságnak, különben a közönség is rokonszenvesen fogadta a vendégművésznőt. Meg kell jegyeznünk, hogy ha egy darabot sokszor adnak elő, abból nem szabad az összjáték elhanyagolásának következnie, a közönség éppen az ellenkezőjét várná és joggal várhatná is. Különben esütörtökön a Kis gróf, pénteken az Ártatlan Zsuzsi került színre Lendvay Micivel.

—6.

Leányvásár. Ma este megismétlik a Leányvásárt, a közönség egyik kedvenc operettjét, amely mindenkor méltán vonz publikumot. A szombati előadásnak külön

érdekessége lesz, hogy ez alkalommal mutatkozik be Máthé Gyula, a debreceni színház kiváló komikusa, aki Fritz szerepében vendégszerepel.

Szép Heléna. Offenbach örökszép-ségű operetteje: Szép Heléna Görög Olgával a címszerepben vasárnap délután kerül színre. A kacagtató darab egyik legkomikusabb szerepét: Menelaust, ez alkalommal Leövey Leó, a közönség egyik kedvence játssza.

Gazdag leányok. Strausz egyik legértékesebb zenéjű operetteje, a bájos librettóju Gazdag leányok kerül vasárnap bemutatásra. A premierre méltán igényt tarthat a zeneértő színházi közönség legmelegebb érdeklődésére, mert Strausz muzsikája valósággal elbűvölően szép. Az igazgatóság, a maga szokott áldozatkészségével pazarul állítja ki az új operettet is.

IGAZSÁG SZOLGÁLTATÁS

Három évi fegyház egy kabátért.

Pável Poczakos József már hetven éves ember és arról nevezetes, hogy életének felét, 35 évet az ország különböző fogházai-ban, börtönökben és fegyházakban töltötte el. A múltkorában a bíróságnál volt és az egyik törvényszéki szolga kérdezte tőle, hogy öreg, mennyi van még hátra?

Az öreg azt felelte rá:

— Már nincs több, bejejeztem!

De bizony tévedett Pável Poczakos József, mert még három évi fegyházat sóztak a nyakába éppen tegnap. Ez év november 25-én véletlenül nem volt semmi „tartozása” ami emberünknek, szóval, szabaddal volt. A Zöldfa-utcán haladt, ahol Nagy Sándor üzlete előtt egy télikabát volt kiakasztva. Az öreg leemelte a kabátot és tovább ment. Azonban csakhamar észrevették a lopást és Pável Poczakos József tegnap ismét a bíróság elé került. A kabátlopásért 3 évi fegyházra ítélték el az öreg fegyházlakót, aki ezt a büntetést már sokallotta és felebbezett.

§ Rágalmazó falusi gazda. Váradszöllős községben Rettegh Ignác falusi gazda, a községi jegyző és még néhány ember jelenlétében azt a kijelentést tette, hogy Ridi Sándor pénztáros kétszer szedte be tőle az adót. A megrágalmazott pénztáros feljelentést tett ellene és a bíróság a tegnapi tárgyalás befejezésével bünsnek mondta ki a vádlottat hivatalból üldözendő rágalmazás vétségében és ezért 500 korona fő és 300 korona mellékbüntetésre ítélte. Felebbezett.

TÁVIRÁTOK

Vaszary Mihály lemondása.

Budapest, dec. 27.

(Saját tud.) Vaszary Mihály a lemondott hercegprimás testvére, beadta lemondását a hercegprimási jószágkormányzói állásról. Hir sze-

rint Csernoch János a lemondást nem fogadja el, hanem mint kiváló gazdasági szakteknitelyt tovább is meg fogja tartani állásában.

Kossuth Ferenc állapota.

Budapest, dec. 27.

Kossuth Ferenc egészségi állapota tegnap óta lényegesen javult. A légzési nehézségek megszűntek, a közérzés jobb és az éjszakát kétszeri jelentéktelen megszakítással, nyugodt álomban töltötte.

Eltűnt ügyvéd.

Budapest, dec. 27.

(Saját tudósítónktól.) Dr Sultz Albert fővárosi ügyvéd eltűnt. Az ügyvéd eltűnésének az volt az oka, hogy rengeteg pénzt veszített a kártyán.

Görgey állapota.

Budapest, dec. 27.

(Saját tudósítónktól.) Görgey állapota teljesen javulófélben van. Már tegnap felkelt ágyából és kisebb sétát is tett.

Megörült író.

Hódmezővásárhely, dec. 27.

(Saját tud.) Tragikus véget ért egy országosan ismert nevű író, dr Gonda József. Tegnap reggel megörült és dühöngeni kezdett. Parancsot adott ki, hogy mozgósítsák a déli hadtestet, mert Szerbia átlépte a határt. A megörült író iránt országos a részvét.

Háromszoros gyilkosság.

Páris, december 27.

Grand Champ-ban, közel Auxerrehez, tegnapelőtt este beállított Picart Gaston 16 éves péksegéd a malomba és lisztet kért gazdájának. A molnár éppen pénztét számolta és a nagy halom pénz, úgy látszik, elvakította a suhanc esztét. Mialatt a molnár kimérte a lisztet, Picart Gaston háta mögé osont, nyakonragadta és halántékon lötte. A durranásra berohant a molnár felesége.

Agyilkos péksegéd őt is leterítette. Az asszony holtan bukkott a lisztes zsákok közé. A molnár segédje a padlásról kuszott lefelé a létrán. Őt is agyonlőtte a vérengző legény, aztán összenyalábolta az asztalon heverő pénzt és elmenekült. Az egész nép üldözöbe vette a háromszoros gyilkost, máig sem lehet azonban nyomára akadni.

Merénylet Taft ellen.

Newyork, dec. 27.

Panamából jelentik, hogy az ott tartózkodó Taft elnök ellen merényletet kíséreltek meg, mely azonban nem sikerült. Amikor Taft az Avenue Centralon végig ment, egyszerre borzasztó robbanás történt, mely egy újságárúsító kioszkot a levegőbe röpített. Azt hiszik, hogy a kioszk mellett egy pokol gép volt eldugva, amelynek az elnök elmenetelekor kellett volna felrobbanni. Ugy látszik azonban, hogy a robbanás néhány pillanattal később történt. A közönséget nagy rémület fogta el. A rendőrök több gyanús embert letartóztattak. Más jelentés szerint nem me-

rényletről, hanem egy spanyol ember esinyjéről van szó.

Törökország visszalépett a békétől.

Konstantinápoly, dec. 27.

(Saj. tud.) A béke delegáció török követei ma kijelentették, hogy nem hajlandók tovább az időt fecsérelni. Ők nem tárgyalnak ilyen feltételek mellett. Egyben megcáfolták azt is, hogy Bulgáriával létrejött volna a titkos megegyezés. Velük is a harctéren fogunk leszámolni, mondották. És különben is Törökország nincs rákényszerítve, hogy békét kössön. Arról pedig szó sincs, hogy el nem foglalt városokat átadjanak.

Összeütközések a fegyverszünet alatt.

Konstantinápoly, dec. 27.

A hademkői főhadiszállásról jelentik: Bujuksekmedse és az átellenben levő Kalakratia között bolgár és török előőrsek között összeütközés volt. A kisebb harc úgy kezdődött, hogy bolgár önkéntesek éjszaka kézibombákat dobáltak a török előőrsekre, mire mindkét oldalról rendszeres tüzelés kezdődött.

Mit dolgoznak Belgrádban?

Belgrád, dec. 28.

(Saj. tud.) Különös hír érkezik Belgrádból. A szerb kormány aktuálisnak tartja, hogy a monarchiával eddig fennálló kereskedelmi szerződést ujonnan szövegezzék, mert lényeges változtatások kerülnek bele Szerbia területi megnagyobbodásával. A szerződés revíziója javában folyik. Legfontosabb újítások lesznek, hogy a cukor, fa és üveg eddigi vámtételeit leszállítják és ezzel szemben Szerbia nagyobb állatkontingens kap.

A poszt nem tréfál.

Eszék, dec. 22

(Saját tud.) Halálos végű szóváltás volt ma a Duna vasúti hidján. Egy csáktornyai ember, Hegedüs István át akart menni a hidon a hajnali ködben. A hid katonai őre rászólt. A paraszt visszafelelt és tovább ment. Mikor másodszor is megállásra szólította fel a poszt, káromkodni kezdett és csak tovább haladt. Erre az őr rálőtt. Hegedüst szíven találta a golyó és nyomban meghalt. Ez volt tegnap az országban a második ilyen dráma.

Agyonlőtte az őr.

Munkács, dec. 27.

(Saját tud.) Egy véres katonai esemény tartja lázas izgalomban az egész várost. Ma reggel Doszek Gyula frigyfalvi ember át akart menni a Latorca hidján Munkácsról Oroszvágra. A katona rászólt, mire Doszek futni kezdett. Az őr

még kétszer gyorsan utána kiáltott, aztán rálőtt. A szerencsétlen embert hátulról fejen találta a golyó s holtan fordult a hid tulsó végén a havas földre. A város utcáin a szocialisták tüntetést rendeztek. Nyiregyházáról este huszárok érkeztek és egész éjjel őrségek nyargalásztak az utcákon.

KÖZGAZDASÁG

Gabona üzlet.

Irányzat a balkáni helyzet nyugodtabb felfogására lanya.

Mai árfolyamok.

Októberi buza	— — —	11.—
Áprilisi buza (1913.)	— — —	11.80
Októberi rozs	— — —	10.40
Áprilisi rozs (1913)	— — —	10.52
Októberi zab	— — —	11.82
Áprilisi zab (1913)	— — —	11.24
Szept. tengeri	— — —	7.74
Máiusi tengeri (1913)	— — —	8.08

Budapesti értéktőzsde.

Magyar Általános Hitelbank nagyváradi fiókjának távirati jelentése.

Magyar hitelrészvény	—	786.—
Osztrák hitelrészvény	—	608.—
Jelzálogbank	—	418.—
Leszámitoló és pénzváltó	—	506.—
Magyar bank	—	531.—

Közuti vasut	— — —	651.—
Városi villamos	— — —	373.—
Salgótarjáni kőszén	— — —	713.—
Rimamurányi	— — —	689.—

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Mezey Dezső

toronyóra készítő
Nagyvárad, Szt. János-u. 64.

Az ország egyik
legrégibb és leg-
megbízhatóbb
toronyóra

készítő telepe.
Olcsó árak, több
évi jótállás.
**Villanyerő
berendezés.**

Kivánatra árjegyzéket
bérmentve küld

Ananas

Jamaika rum

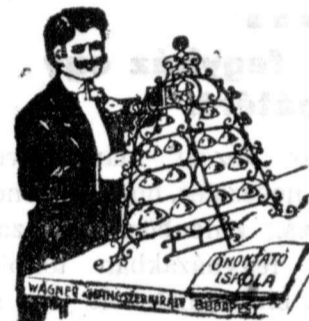
GORDON-STAFFOD & CO
londoni cégtől eredeti töltésben
a legfinomabb és legnemesebb
Jamaika rum teához.

Kizárólagos raktár:

Nagyvárad Tisztviselők
Fogyasztási Szövetkezeténél
Nagyvárad, Rakóczy-ut 6. sz.

TELEFON 769.

TELEFON 769.

Ujdonság! Ujdonság!

Tündér harangok.

Bárki egy óra alatt megtanulhat rajta játszani. Kovácsolt vas állványon, 15 összehangolt ezüstmécsengővel van ellátva. Erős szép kivitelben, verőkkel, tokkal, mesés ajándékkal együtt csak 10 korona. Wágner a „Hangszer Király”

országszerte elismert elsőrendű hangszerárúházaiban,
BUDAPEST, JOZSEF-KORUT 15. SZÁM.
Ovás: Figyeljünk jól a pontos címre és házszámra.

Nagyvárad Tüplomüvegfestészet Üvegcsiszoló és Tükörárúgyár R.-T.

TELEFON
11-64.

Nagyváradon, Gerliczi-utcza.

TELEFON
11-64.

Üvegcsiszolás
Üvegvésés
Üvegbetétek
Kirakatbetétek
Üvegedzés

Öntött tükörök
Coll-tükörök 2. mm. vastag
Polirt és finn tükörök
Fagontükörök

Fémkeretezés
Réz, nickel foglalatok
Diszüvegezés
Üvegfestészet
Homályosítás

tábla és tükörüveg nagyraktár

Opalescens és színes üvegek.

Kirakattüvegek

Épületüvegezés

Rajzokat és tervezéseket díjtalanul végezzük
Arjegyzéket és árajánlatot bérmentve
Szállítunk az ország bármely részébe

Amerikai üvegmozaik épülethomlokzatok ki-
képzsésére. Hajlitott tükörüvegek.

Sarkady és Szánthó

TORONYÓRA GYÁRA

Nagyvárad, Damjanits-utca 30.

Ajánlja 1 hétben egyszer felhuzandó és 1 napban egyszer felhuzandó toronyóráit „szegecs” és „szabadlengésű” járattal, réz kerekkel. Olcsó árak.

TÖBB ÉVI JÓTALLÁS.

Villanyerő berendezés.

Arjegyzék kívánatra Saját ház.

Házi csatornázást

szakszerűen készít

Kondor Dezső Nagyvárad

Nagyplac-tér 1. Telefon 969. Gyár: 1062

Cement, gipsz, nád, fedéllemez, cserép, kőpor, oltott mész stb. eladás. ::

Hirdetések

felvétetnek a kiadóhivatalban

Ha nincs meglegedve szabójával, mert drága vagy rossz szul szab vagy nem pontos, szóval bármilyen okból. Keresse fel DARABONT GY. és TÁRSA uriszabó céget Szilágyi Dezső-u. 6. (Sonnenfeld-palota) és meglepi önt az ottani szolid, olcsó, kifogástalan kiszolgálás. Alkalmi és gyászruhák 24 óra alatt. Vidékről egy beküldött öltönyről újat készítenek. Valódi angol szövetelek.

Helyi és vidéki telefon 980.

Belépési felhívás.

A polgári takarékszövetkezet

Kossuth Lajos-utca 4. szám

1913. január 1-én megnyitja 18-ik évtársulatát.

Az igazgatóság ez uton is felhívja Nagyvárad város és Biharvármegye t. közönségét az új évtársulatba való belépésre. A belépés tetszésszerű számu törzsbetét jegyzésével történik, melyek mindegyike után hetekint 1 kor. fizetendő a szövetkezet pénztárába. Vidéki tagok a befizetéseket postai csekk utján is eszközölhetik. Az új évtársulat 3 évig tart, melynek eltelté után a tagok az általuk ekként megtakarított tőkét az elért haszoneredményben való arányos részesedés mellett megkapják.

A szövetkezet célja, hogy tagjainak a heti befizetésekből tőkét gyűjtsön és hogy tagjai hitelének, keresetének és gazdálkodásának előmozdítása céljából nekik olcsó és kényelmes kölcsönöket nyújtson.

Kölcsönök adatainak:

- a) a heti befizetések 9 tizedésze erejéig minden további biztosíték nélkül;
- b) ingatlanokra;
- c) elegendő biztosítékot nyújtó kézi zálogra;
- d) megfelelő kezesség mellett váltókra, kötelezvényre. A szövetkezetbe való belépés alkalmával törzsbetétként 50 fillér beiratási díj fizetendő és egy heti részlet befizetése után már mindenki megkapja törzsbetét könyvecskéjét.

Az új évtársulatba belépők részére kölcsönök már most folyósíthatnak. A kölcsönökről kiállított kötelezvények bélyeg- és illetékmentesek.

A belépni szándékozók felkértenek, hogy a felvétel iránt üzlethelyiségünkben (Kossuth Lajos utca 4. szám) mielőbb jelentkezni sziveskedjenek Nagyvárad, 1912. december hó.

Tisztelettel

A Polgári takarékszövetkezet igazgatósága.

Kiadó legelő.

A margittai járás B. királyi község határában fekvő birtokomnak mintegy 220 magyar holdat kitevő legelő és kaszáló részét mostani december 15-től 1913. évi december 1-ig egészben, esetleg két részben is legeltetés céljából kiadom, van rajta egy 100 darab jószágra való istálló, melynek használata 1913. évi május 5-ig megegyezés esetén legelő bérlettel jár, gazdaságomban legrészlettel nagymennyiségű szalma van, melyből korlátolt mennyiségben ingyen adok trágya termelés végett. Ajánlatok a haszonbéri összeg és esetleges feltételekkel 1912. évi december 20-ig Kacsora Károly földbirtokoshoz Margittára címzendő.

Figyelem!

Fióközlet nincs!

NAGY GYULA

Nagyvárad, Olaszi, Rákóczi-ut

ajánlja saját gyártmányu kefe és meszelő nagyraktárát. Dus választék finom illatszerekből, pipere-szappanokból és mindennemű fésűkből és hajfűkből. Raktáron tart fürdő és kocsimosó szivacsokat jutányos árban. Fogkefék felelősség mellett. Különböző karácsonyi és újévi ajándékok olcsó bevásárlási forrása.

Figyelem!

Fióközlet nincs!

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Ertesítjük a t. közönséget, hogy a

Wolfram lámpák

ára olcsóbb lett, Wolfram és egyéb izzólámpák nagy raktára legolcsóbb áron a közönség rendelkezésére áll. Telefon rendelésre ráfizetés nélkül házhoz szállítjuk.

Egész éjjel ügyeletos szolgálat.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Elvállaljuk villamos világítási és erőátviteli berendezések felszerelését.

Csillárok.

l á m p á k

állandóan nagy választékban kaphatók.

Villamos motorok

1/4 lóerőtől minden nagyságban.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egyesült Bihar megyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár részvénytársaság, Nagyvárad.

Értesítés.

Tisztelt üzletfeleinket ezennel értesítjük, hogy Teleky-utca 5. sz. alatt, a volt Bihar megyei kereskedelmi, ipar- és terményhitelbank üzlethelyiségében levő fiókunkat csak ez évi december hó 14-ig tartjuk fenn, miután e napon Bémer-tér 4. sz. alatt ujonnan épült intézeti központi helyiségünkbe költözünk át.

Kérjük tehát t. üzletfeleinket, hogy december 14-től kezdve bennünket már önni új helyiségünkben (Bémer-tér, 4. sz.) sziveskedjenek felkeresni.

Nagyvárad, 1912. december 5.

Egyesült Bihar megyei Kereskedelmi Bank és Központi Takarékpénztár Részv.-társ.

Legfinomabb mézeskalácsok

és midennemű cukorkák nagyválasztékban gyári áron.

Jótékony intézetek, iskolák és egyletek részére nagy árengedmény.

Valódi akácvirág-mézből készült mézeskenyér, mandulás-, töltött- és Nürnbergi mézeskalács különlegességek. ● **Debreceni mézestányér, debreceni vajasperec.**

==== **Valódi akácvirág és csemegeméz.** ====

Rarácsonyfára való és Tündér-fényszóró gyertyák. ➤ Régi megbízható üzlet e szakmában.

Alapított :
1835. évben.

Fröhlich Főzsef Nagyvárad, Szent Fános-u.

Telefonszám:
907.

6093—1912. eln. sz.

Pályázati hirdetmény.

Kinevezés folytán megüresedett közig. gyakornoki állásra ezezzel pályázatot hirdetek és felhívom pályázni ohajlókat, hogy az 1883 évi I. tc. § a alapján megkivánt elméleti képzettség igazolásával kellően felszerelt pályázati kérvényeiket mélt. Hlatky Endre főispán urhoz címezve legkésőbb f. évi 28-ának d. u. 5 óráig a polgármestri hivatalhoz (Városház I. e. 4.) annál is inkább nyújtsák be, mivel a később benyújtott kérvények figyelembe vételni nem fognak.

Nyugdíjigénnyel egybekötött közig. gyakornoki állás évi fizetése 1200 kor. lakbérére 400 korona.

Nagyvárad, 1912. dec. 21.

Rimler Károly,
polgármester.

Telefon 10-87. Telefon 10-87.

A legmodernebb bútorokat

készíti

Kovács Zsigmond

m ű a s z t a l o s

Szacsuvay-u. 70. sz.

Géperőre berendezve.

Telefon vagy levelezőlap nivasra
azonnal megjelenek.

Terv és költségvetés díjtalan.

A Biharmegyei Gazdák Áru és Hitelintézete

Nagyvárad, Nagypiac-tér, Andrányi-ház.

Befizetett alaptőke: 1,000.000 korona

Elfogad takarékbetéteket, ha azok állandók 5%-os kamatoztatásra, továbbá folyószámlai betéteket is elfogad.

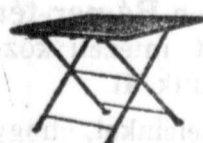
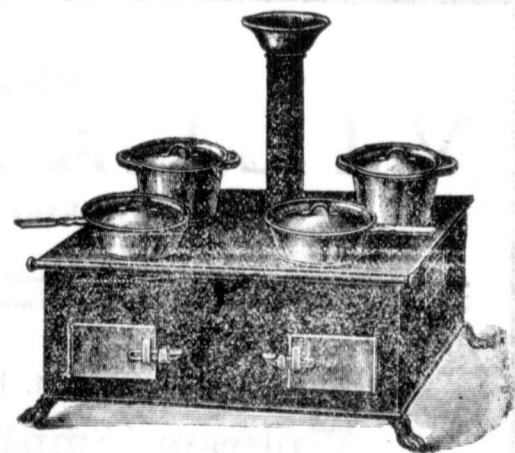
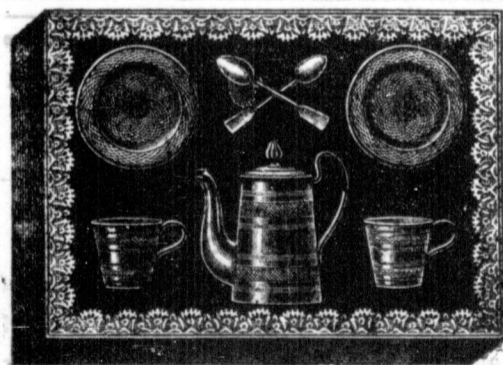
A betétkamatadót az intézet fizeti.

Folyószámla hitelt nyújt legkedvezőbb feltételek mellett.

Leszámitol váltókat a legelőnyösebb kamattal mellett gazdálkodók, kereskedők és iparosok részére és foglalkozik mindenemű bankszerű beszedésekkel (incassó olcsó díj mellett).

Előleget nyújt értékpapírokra, terményekre és árukra; kölcsönöket ad előnyös törlesztés mellett.

Jelzálog és törlesztéses kölcsönöket folyósít házakra és földbirtokokra

TARSOLY és RISZTÓ Nagyvárad, Rákóczi-ut

különlegességek vaskereskedése.

Valódi porosz fűtőszén házhoz szállítva.